

Underrättelser om det antagliga aspwerkets beskaffenhet; Tillkännagifvande ...

Jönköpings tändsticksfabrik

Vardagstryck Affärstryck 1800-tal 8:o

National Library
of Sweden

Färsta Aspstockar

uppköpas wid

Jönköpings Tändsticksfabrik,

till priser enligt följande

Taxa:

En stock af 9 tum	tjocklet	betalas med	9 ff.	Riksg. alnen,
" 10	"	"	11 ff.	"
" 11	"	"	14 ff.	"
" 12	"	"	17 ff.	"
" 13	"	"	20 ff.	"
" 14	"	"	23 ff.	"
" 15	"	"	26 ff.	"
" 16	"	"	30 ff.	"
" 17	"	"	34 ff.	"
" 18	"	"	36 ff.	"

Mättet tages tvvertöfwer begge ändarne af stocken inom barfringen. Medeltalet af dessa mått bestämmer tjockleken, dock så, att endast hela tum upptagas.

En stock får icke vara smalare än 9 tum; men kan hålla hwilken längd som helst; till och med bitar af en alns längd emottagas, om de äro fullkomligt felfria.

Aspwirke, som föres sjöledes till Jönköping kan lossas wid Fabrikens brygga.

De som äro hugade att göra större leveranser af aspwirke behagade derom breswersla med

Jönköpings Tändsticksfabrik.

Wirket måste vara
färstt, rent, rättsluswet.

Wirket får icke vara
torrt, murket, wresigt.

Stockarne kunna levereras wid Jönköpings alla årstider.

De bifogade underrättelserna om det antagliga wirket
bestäffhet torde uppmärksam genomläsas.

Underrättelser om det antagliga Aspwerkets bessaffenhet.

De å den här framför tryckta Taxan utsatte priser gälla blott för färsta, obarkade stockar af hwit och rätklufwen wed samt friska och tätta, det will säga utan sprickor eller förgångar. Afdrag sker owilkforligen för så stor del af stocken, som innehåller wädersprickor eller förgångar eller ruttna qwistar eller stora färsta qwistar. Stockar med murkna kärn emottagas blott såwida den murkna ringen är helt liten (högst af en specie-riksdalers widd), sitter i midten af stocken, samt icke gjort den omgifwande weden mörk eller lös.

Äro stockarne mycket tjocka och flere sänre bitar derpå finnas, är bäst att affåga och qwarlemnna hemma sådane odugliga stycken, hwilka annars skulle komma att fraktas för intet, då de icke en gång kunna betalas såsom wed.

Bäst är att med stocksåg fälla och affåra det aspwerke, som erbjudes, ty genom huggning går mycket werke förloradt, serdeles på de tjockare stockarne.

Aspstockar, som äro fällda wid löfbrottstiden, äro säljbara ännu efter 8 a 9 månaders förlopp, blott de ej äro behäftade med syra i barken, som deraf så förstöres, att den icke längre förmår stydda weden, utan låter äfwen den draga till sig wäta, hwarigenom werket snart blir mörkt till färgen, löst och fört, samt odugligt till sitt ändamål.

Stockarne måste wara jemt affågade eller afhuggne i begge ändarne.

Uti ofwanstående Taxa äro så höga priser utsatte, att för en kubikfamn aspstockar betalas 36 a 40 riksdaler riksgälds. Således böra egare af aspwerke finna det fördelaktigare att sälja det till Jönköpings Tändsticksfabrik, än att upphugga det till wed, gärdse och slöjwerke eller såga det till bräder eller plankor.

Grinnas:

- att stockar af mindre twärmått än 9 tum på intet wilkor kunna emottagas.
  - att afdrag i betalningen sker för alla qwistiga eller murkna eller spruckna bitar, som derfor böra hemma affåras, helst med såg.
  - att mycket qwistiga eller murkna eller frokiga eller storfnöliga stockar äro alldeles odugliga.
-

Om Aspträdetets wård.

Då nu aspwirke betalas så högt, som oswan är utfatt, är stäl att händanefter åt detta trädslag egna en bättre wård, än förut varit fallet. Några anwisingar dertill torde derför här wara på sin plats.

Aspträdet får den finaste weden och de wackraste, mest selfria stammarne, då det werer i sfogslunder eller ängar, i skydd mot windarne och på långt afstånd från gängstigar och wägar, fredadt för mennissors åwerkän. Man bör der ej blott wårda de större träden, utan äfwen låta telningarne här och der framkomma, och sedan afsta dem för liarne wid slottern. Att kreaturen komma att afbita löfvet är en onödig fruktan hos enhwar, som icke låter sina ängar för hårdt betas; ty kreaturen ssona alltid trädtelningarne, så länge gräsbetet är tillräckligt.

För att få resliga aspar, som äro runda om stammen, bör man, medan de ännu äro telningar, freda dem mot åwerkän af både mennissor och kreatur, och, redan när de hunnit en höjd af 3 alnar, försigtigt qwista dem med en skarp knif, så att de få en stam af 7 a 8 quarters längd. Om aspen werer i god jordmån och tidigt blifwit uppgwistad och fått sin krona bildad, så kan den wid 30 år hafwa hunnit ett twärmått af 9 tum och deröfwer. Man har till och med räknat blott 30 årsringar på aspar af 13 tums twärmått.

Äldramest wanwårdas aspträdet genom toppning, det är, då man afhugger toppen från det werande trädet. Man tror sig derigenom winna ymnigare löf; men erfarenheten borde hafwa lärt att genom en sådan behandling aspträdet oftast hindras i sin wert, utom det att fuktighet får tillträde till weden och i densamma alstrar röta, som inom några år sprider sig till hela stammen. Ett sådant träd blir slutligen odugligt både till söjning och bränse samt gifwer således icke den affästning, som det skulle gjort om det blifwit lemnadt i fred. Om qwistar eller smärre grenar måste afhuggas en werande asp, bör det alltid ske med warsambhet, samt så, att säret är slätt och så nära intill stammen som möjligt, då säret snart läkes.

Den som allt framgent will sälja sina aspar till Tändsticksfabriken i Jönköping, bör spara alla unga, wackra och friskt werande träd, som hålla mindre än 9 tum i twärmått (det är 30 tum i omkrets utanpå barken). Om de fredas dröjer det icke många år innan de hunnit den antagliga tjockleken.

I afseende på wården af detta trädslag bör erinras, att intet af våra swensta träd så lätt som aspen förstöres genom yttre skador. Man ser sällan en wacker asp wera nära inwid gårdar eller uti alléer. Om man undersöker sådane aspar, så skall man mestadels finna dem skadade af röta medelst oförsiktig qwistning eller toppning eller råa och ofynniga eller obehöfliga mennissors åwerkän på alla upptänkliga sätt. Så är det ganska wanligt att med knifwar eller yror rista eller hugga namn genom barken djupt in i weden, och för sådant wäld äro just de wackraste träden genom sin gröna och släta bark mest utsatte. Derför erbjuda och wanligen de flesta aspträds-

alléer, planterade till prydnad och ögonfägnad, blott den bedröfligaste anblick genom fina wanskapliga, mossiga och ihåliga stammar, fina murfua grenar och glesa kronor. Får aspen wera i fred, blir den ett af de wackraste träden i våra ängar och hwad wärde en wäl wärdad och fredad asp kan ha, synes deraf att en sådan, wuren i Jönköpingsstrakten, bewisligen gifwit 320 färfwar löf och en fullkomligt tät, frist och felfri stam af 17 tumswärmått. Hade denna asp blifwit under sin bästa werttid toppad, eller på annat sätt wäldsförd, hade den troligen icke gifwit tredjedelen så mycket löf och stammen knappt warit duglig till wed.

I bergsslutningar, hwarest man ofta finner aspen trifwas, bör man låta des telningar sjuta upp så tätt som helst, emedan de på sådane platser icke så lätt nedtrampas af kreaturen.

Om Stocksågens bruk.

När ett träd fälles från roten, bör, på det ställe, der man will affåga det samma, först ett spår huggas med yxa rundt omkring, hwarwid ett huggs djup kan göra tillfyllest på ett träd af 9 tumswärmått, men flera huggs djup erfordras då trädet är mycket tjockt. Härigenom förekommess äfwen att trädet spjellkas wid fallet.

En liggande stoc, som skall affågas, bör ligga stadigt och förses med ett underlag under sömmen, att sågen må löpa ledigt och icke klämmas.

Sågen föres rasst, men utan stark påtrykning och får icke stjutas, blott dragas, ömsewis af arbetarne, hwilka dock begge måste bibehålla en lika jenn tryckning på sågen, ehwad den går fram eller tillbaka.

Sågen bör alltid wara wäl skärpt och tänderna böra få bibehålla samma höjd och form, som de från början ha. Äro de lägre, så hoppackas sågspånen emellan dem under sågens gång genom sömmen och hindrar sågen att för hwarje tag skära så djupt som den annars skulle kunna. Wid hwäfsningen är angeläget att bladet sitter stadigt och ej swigtar för filen. Deraf bör man, i saknad af skruvsäd, göra med sågen uti en gröfre stoc en så djup söm, att bladet deri nedsjunker till tänderna. Det stycke af bladet, hwarpå filningen sker, fästes stadigt med tunna och någorlunda breda trädkilar i sömmen, och flyttas i mån af arbetets fortgång.

Fördelarne af sågens användande i stället för yxan äro många, hwaribland främst bör nämnas **besparingen af wärke**, som är så betydlig, att hwarje trettonde samn wed bortgår i spånor wid huggning, hwaremot blott hwarje tusende samn bortgår i spån wid sågning. — Widare har sågen det företräde, att två man dermed kunna arbeta **dubbelt så stydsamt** som ett lika antal personer, hwilka verkställa samma arbete med yxa; ty sågtändernas skapnad låter dem skära åt begge hållen och icke, såsom den wanliga snickarsågen, blott åt ett håll. — Hårtill kommer att sågen icke så snart som yxan tröttar arbetarne, åt hwilka sågens hurtiga gång genom trädet tyckes gifwa mer listighet i rörelser och handgrepp.

Stocksågar säljas numera hos alla jernfrämare i riket. Nyby Stocksågblad äro de bästa.